

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2023
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

1^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.1·8, 1252a1-7·b27-32

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὕσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτική. [...]

Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἥδη πάσης ἔχουσα πέρασ τῆς αὐταρκειᾶς ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὕσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἶπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναί. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἡ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

2^ο απόσπασμα:

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Γ6.3-4, 1281a39-b10

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἔστω τις ἕτερος λόγος· ὅτι δὲ δεῖ κύριον εἶναι μᾶλλον τὸ πλῆθος ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν ὀλίγους δέ, δόξειεν ἂν λέγεσθαι καὶ τιν' ἔχειν ἀπορίαν τάχα δὲ κἂν ἀλήθειαν. Τοὺς γὰρ πολλοὺς, ὧν ἕκαστός ἐστὶν οὐ σπουδαῖος ἀνὴρ, ὅμως ἐνδέχεται συνελθόντας εἶναι βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον ἀλλ' ὡς σύμπαντας, οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων· πολλῶν γὰρ ὄντων ἕκαστον μόνιον ἔχειν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι συνελθόντων, ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολύποδα καὶ πολύχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις, οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν. Διὸ καὶ κρίνουσιν ἄμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα καὶ τὰ τῶν ποιητῶν· ἄλλοι γὰρ ἄλλο τι μόνιον, πάντα δὲ πάντες.

Α1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση τα δύο αποσπάσματα του διδαγμένου κειμένου:

1. Δεν αποσκοπούν όλες οι μορφές κοινωνικής συμβίωσης σε κάποιο αγαθό.
2. Ο Αριστοτέλης υποστηρίζει χωρίς επιφύλαξη την άσκηση της εξουσίας από τους άριστους.
3. Η αναφορά στα «συμφορητὰ δεῖπνα» τεκμηριώνει την άσκηση της εξουσίας από το πλῆθος. (μονάδες 6)

A1.β. Με βάση το δεύτερο απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου να αντιστοιχίσετε τις φράσεις της **Στήλης Α** με τον χαρακτηρισμό που τους αποδίδεται στη **Στήλη Β**. (Ένα στοιχείο της **Στήλης Β** περισσεύει).

Στήλη Α	Στήλη Β
α. «οἷον τὰ συμφορητὰ δεῖπνα τῶν ἐκ μιᾶς δαπάνης χορηγηθέντων»	1. παράδειγμα 2. αντίθεση 3. αναλογία
β. «ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολὺποδα καὶ πολὺχειρα»	

(μονάδες 4)
Μονάδες 10

B1. Πώς ορίζει ο Αριστοτέλης την «πόλιν» και ποιος ο σκοπός της ύπαρξής της;

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο Ανώνυμος Ιαμβλίου στο παρακάτω απόσπασμα αναφέρεται στον τρόπο άσκησης της εξουσίας.

Αν υποθέσουμε πως θα ήταν δυνατό να υπάρξει κάποιος που θα έχει εκ γενετής τις ακόλουθες ιδιότητες: θα είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις, θα μπορούσαμε ίσως να πιστέψουμε ότι η δύναμη ενός τέτοιου ανθρώπου θα ήταν αρκετή για να του εξασφαλίσει πλεονεκτήματα σε σχέση με τους άλλους (δεδομένου ότι ένας τέτοιος άνθρωπος θα μπορούσε να παραβαίνει το νόμο χωρίς συνέπειες). Ωστόσο η εντύπωση αυτή δεν είναι σωστή. Ακόμη κι αν θα υπήρχε κάποιος με τέτοιες ιδιότητες – πράγμα αδύνατο – αυτός ο κάποιος θα κατόρθωνε να επιπλεύσει μόνο εφόσον θα πήγαινε με το μέρος του νόμου και της δικαιοσύνης, εφόσον θα τα ενίσχυε αυτά και εφόσον θα χρησιμοποιούσε τη δύναμή του για να στηρίξει το νόμο και το δίκιο και οτιδήποτε το προάγει. Διαφορετικά δεν θα άντεχε. Γιατί όλοι οι άλλοι θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερτερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές.

Ανώνυμος Ιαμβλίου, Απ. 1,6,1-5 (μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος).

Να παρουσιάσετε τα χαρακτηριστικά του φανταστικού «Υπερανθρώπου» όπως αυτά περιγράφονται στο 2^ο απόσπασμα του Αριστοτέλη και στο απόσπασμα του Ανωνύμου Ιαμβλίου.

Μονάδες 10

B3. Να βρείτε στα δύο αποσπάσματα του αρχαίου διδαγμένου κειμένου μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της νέας ελληνικής:
οπτική, σύσταση, λάθος, δοχείο, ποδήλατο. Μονάδες 10

B4. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της **Στήλης Α** το γράμμα από τη **Στήλη Β** που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα, όταν ο Πλάτωνας έλειπε	α. στο πρώτο ταξίδι του στη Σικελία.
	β. στο δεύτερο ταξίδι του στη Σικελία.
2. Η Σχολή που ίδρυσε ο Θεόφραστος ονομαζόταν	α. Λύκειο.
	β. Περίπατος.
3. Η ευδαιμονία, κατά τον Αριστοτέλη, είναι	α. ενέργεια της ψυχής.
	β. κατάσταση της ψυχής.
4. Τα μέρη της ψυχής, κατά τον Αριστοτέλη, ήταν	α. ἄλογον, λόγον ἔχον, ἐπιθυμητικόν.
	β. ἐπιθυμητικόν, θυμοειδές, λογιστικόν.
5. Η πόλις-κράτος στα <i>Πολιτικά</i> αποτελείται από	α. ὅμοια μεταξύ τους μέρη.
	β. ἀνόμοια μεταξύ τους μέρη.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνας, Θεάγης, 121, b1-d6
(ed. OXFORD CLASSICAL TEXTS)

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο εύπορος γαιοκτήμονας Δημόδοκος συνομιλεί με τον Σωκράτη στην Αρχαία Αγορά και του εκφράζει την ανησυχία του, επειδή ο γιος του Θεάγης επιθυμεί διακαώς να γίνει μαθητής κάποιου σοφιστή.

Ἵν Σώκρατες, πάντα τὰ φυτὰ κινδυνεύει τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχειν, καὶ τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καὶ τὰ ζῶα τὰ τε ἄλλα καὶ ἄνθρωπος. καὶ γὰρ ἐν τοῖς φυτοῖς ῥᾶστον ἡμῖν τοῦτο γίνεται, ὅσοι τὴν γῆν γεωργοῦμεν, τὸ παρασκευάσασθαι πάντα τὰ πρὸ τοῦ φυτεῦειν καὶ αὐτὸ τὸ φυτεῦσαι· ἐπειδὴν δὲ τὸ φυτευθὲν βιώῃ, μετὰ τοῦτο θεραπεία τοῦ φύντος καὶ πολλή καὶ χαλεπή καὶ δύσκολος γίνεται. οὕτω δὲ ἔχειν ἔοικε καὶ τὸ περὶ τῶν ἀνθρώπων· ἀπὸ τῶν ἑμαυτοῦ ἐγὼ πραγμάτων τεκμαίρομαι καὶ ἐς τᾶλλα. καὶ γὰρ ἐμοὶ ἢ τοῦ ὑέος τουτουῖ, εἴτε φυτεῖαν εἴτε παιδοποιῖαν δεῖ αὐτὴν ὀνομάζειν, πάντων ῥᾶστη γέγονεν, ἢ δὲ τροφή δύσκολός τε καὶ αἰεὶ ἐν φόβῳ περὶ αὐτοῦ δεδιότι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πολλὰ ἂν εἴη λέγειν, ἢ δὲ νῦν

παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ –ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγεννής, σφαλερὰ δέ– ἐπιθυμεῖ γὰρ δὴ οὗτος ἡμῖν, ὧ Σώκρατες, ὡς φησι, σοφὸς γενέσθαι. δοκῶ γάρ μοι, τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, εἰς τὸ ἄστῳ καταβαίνοντες, λόγους τινὰς ἀπομνημονεύοντες διαταράττουσιν αὐτόν, οὐς ἐζήλωκεν καὶ πάλαι μοι πράγματα παρέχει, ἀξιῶν ἐπιμεληθῆναί με ἑαυτοῦ καὶ χρήματα τελέσαι τινὶ τῶν σοφιστῶν, ὅστις αὐτόν σοφὸν ποιήσει.

θεραπεία τοῦ φύντος: φροντίδα του βλασταριού
περὶ αὐτοῦ δεδιότι: (εμένα) που φοβάμαι γι' αὐτόν
οὐκ ἀγεννής: αρχοντική
τῶν ἡλικιωτῶν: των συνομηλίκων

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «Ὡ Σώκρατες ... περὶ αὐτοῦ δεδιότι».

Μονάδες 20

Γ2. Στο απόσπασμα «δοκῶ γάρ μοι ... αὐτόν σοφὸν ποιήσει» τι αξιώνει ο Θεάγης ἀπὸ τον πατέρα του Δημόδοκο και γιατί;

Μονάδες 10

Γ3. Να γράψετε τους τύπους που ζητούνται για καθεμία ἀπὸ τις παρακάτω λέξεις:

ἔχειν	: το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου β' στην ίδια φωνή
ῥᾶστον	: τον ἴδιο τύπο στον θετικό και συγκριτικό βαθμό
ἀγεννής	: τη γενική του ενικού στο ἴδιο γένος
ἐπιθυμεῖ	: το ἀπαρέμφατο του ἴδιου χρόνου στην ἴδια φωνή
τὸ ἄστῳ	: την ονομαστική του πληθυντικού
καταβαίνοντες	: τον ἴδιο τύπο στον μέλλοντα
πάλαι	: τον συγκριτικό βαθμό
ἐπιμεληθῆναι	: τη μετοχή του ἀρσενικού γένους στη γενική πληθυντικού στον ἴδιο χρόνο και στην ἴδια φωνή
ὅστις	: τον ἴδιο τύπο στον ἄλλο ἀριθμό

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους ὄρους που εμφανίζονται στο ἀδίδακτο με ἔντονα γράμματα:

τὸν αὐτόν, τοῦτο, ὀνομάζειν, πάντων, εἰς τὸ ἄστῳ, μοι, σοφὸν.

(μονάδες 7)

β. «ἢ δὲ νῦν παροῦσα ἐπιθυμία τούτῳ πάνυ με φοβεῖ»: να μεταφέρετε το ἀπόσπασμα στον πλάγιο λόγο με ἐξάρτηση ἀπὸ τη φράση «Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι».

Μονάδες 10